

4. Лагутін В.Д. Конкурентоспроможність національної економіки: Навч. посіб. / В.Д. Лагутін, В.А. Романенко, Ю.М. Уманців; за ред. д-ра екон. наук, проф. В.Д. Лагутіна. — К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2011. — 296 с.

УДК 338.242:630*6

Максим ШЕСТАК*

ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК ІНСТИТУЦІОНАЛЬНА ПЕРЕДУМОВА МОДЕРНІЗАЦІЇ ЛІСОВОГО СЕКТОРА УКРАЇНИ

Анотація. Сформовано теоретико-методологічні підходи до поширення угод державно-приватного партнерства у лісовий сектор національного господарства як інституціональної передумови нарощення обсягів залучення інвестицій у розширене відтворення лісоресурсного потенціалу.

Поглиблення трансформаційних процесів у лісоресурсній сфері зумовило необхідність вибору сучасних форм організації лісогосподарського підприємництва. Детермінуючою основою такого вибору виступає наявність загальнодержавної форми власності на переважну більшість лісових благ. За таких умов застосування атрибутивних форм класичного підприємництва в лісоресурсній сфері не завжди є можливим. Подолання значного інвестиційного дефіциту в окремих сегментах лісового сектора, в першу чергу, у лісовому господарстві, потребує укладання угод державно-приватного партнерства [1, с. 30], яке збереже лісові та лісогосподарські активи у державній власності і при цьому сформує передумови і закладе необхідні стимули для суб'єктів приватного підприємництва щодо фінансування лісогосподарських проектів. Тому виникла необхідність у розробці теоретико-методологічних підходів до імплементації інститутів державно-приватного партнерства у лісовий сектор.

Угоди державно-приватного партнерства не мають бути уніфікованими з огляду на характер взаємодії між державними лісогосподарськими підприємствами та суб'єктами приватного лісогосподарського підприємництва, оскільки останні можуть здійс-

* **ШЕСТАК Максим Леонідович** — здобувач кафедри лісового менеджменту Національного університету біоресурсів і природокористування України, м. Київ, Україна, m.l.shestak@ukr.net

нювати відтворення лісів як за рахунок власного посадкового матеріалу, так і за рахунок такого матеріалу, який надається державними лісогосподарськими підприємствами. Більше того, підприємницькі структури можуть здійснювати садіння й висівання лісу та необхідні для повноцінного вегетативного процесу росту лісових культур заходи до того часу, поки дані території відтворення лісових культур не будуть переведені у вкриті лісовою рослинністю ділянки. Після переведення цих територій у лісовкриті площі підприємницька структура у зв'язку з відсутністю необхідних виробничо-технічних і виробничо-організаційних умов може передати ці території в користування іншій підприємницькій структурі, яка має для цього необхідні передумови, або ж передати в розпорядження державним лісогосподарським підприємствам.

Поширення різноманітних форм державно-приватного партнерства у сфері лісокористування потребує розробки механізму імплементації цієї форми підприємницької діяльності через внесення змін і доповнень у Закон України «Про державно-приватне партнерство», зокрема в частині розширення сфер застосування партнерських відносин між державою (територіальною громадою) та суб'єктами підприємницької діяльності, ідентифікації усіх можливих форм такого партнерства, а також визначення переліку державних і приватних партнерів.

Сферами застосування угод державно-приватного партнерства у лісовому господарстві мають стати: садіння та висівання лісу; агролісомеліорація; заготівля другорядних лісових матеріалів і побічне лісокористування; переробка відходів лісосічного виробництва; будівництво лісових доріг; мисливське господарство; рекреаційне лісокористування. Різноманітність видів лісогосподарської діяльності та неоднорідність матеріально-речової основи продукції лісового господарства зумовлюють необхідність інституціоналізації різноманітних форм лісогосподарського підприємництва та їх модифікації окремо як для державного, так і для приватного сегмента лісового господарства. Формами партнерських відносин в освоєнні окремих складових лісоресурсного потенціалу мають бути: концесія, кластер, оренда, угода про розподіл продукції, лізинг, контракт на обслуговування, асоціація, державний холдинг.

Державними партнерами необхідно визначити: державні лісогосподарські підприємства, комунальні лісогосподарські підприємства, науково-дослідні інститути лісового господарства та агролісомеліорації, лісові дослідні станції, вищі навчальні заклади

лісівничого спрямування. Право на участь в державно-приватному партнерстві у лісовому господарстві мають отримати: суб'єкти аграрного підприємництва, суб'єкти приватного лісогосподарського підприємництва, деревообробні підприємства, підприємці-фізичні особи, іноземні підприємницькі структури, фінансово-кредитні установи, підприємства целюлозно-паперового та лісохімічного підкомплексу.

Пропонується у сфері лісового господарства використовувати дві основні моделі державно-приватного партнерства: перша модель, яка базується на передачі прав тимчасового користування лісовими та лісогосподарськими активами від державного до приватного партнера; друга модель, яка передбачає входження державного та приватного партнера у статутні та нестатутні підприємницькі об'єднання. Виходячи з моделі державно-приватного партнерства має формуватися і система регулювання партнерських відносин у лісовому господарстві [2, с. 45].

Система регулювання партнерських відносин, які базуються на передачі прав тимчасового користування лісовими та лісогосподарськими активами, передбачає безпосередній вплив обласних управлінь лісового і мисливського господарства на взаємодію державного й приватного партнера в частині використання лісоресурсного потенціалу та лісогосподарського і деревообробного обладнання. Також ця система регулювання передбачає вплив на партнерські відносини регіональних підрозділів екологічної інспекції, яка контролює дотримання природоохоронного законодавства, використання лісосічного фонду відповідно до проектів лісовпорядкування, а також вплив партнерів на навколишнє середовище.

Важливою складовою такої системи регулювання є жорстка регламентація грошових потоків, зокрема в частині сплати державним і приватним партнером обов'язкових податкових і неподаткових платежів до бюджетів різного рівня та позабюджетних фондів. При цьому підлягає жорсткій регламентації зворотний зв'язок між бюджетами різного таксономічного рівня та державним і приватним партнером, зокрема в частині надання державному партнеру бюджетної підтримки щодо лісовідновлення, а приватному — щодо компенсації понесених ним збитків не з його вини. Система регулювання партнерських відносин, які базуються на участі державного й приватного партнера у статутних і нестатутних підприємницьких об'єднаннях, відрізняється від попередньої тим, що органи місцевого самоврядування є не суб'єктами, а об'єктами регулювання.

Варто використовувати укладання угод державно-приватного партнерства в таких напрямках лісогосподарської діяльності: державне лісогосподарське підприємство передає приватному оператору право здійснення рубок головного користування, рубок формування та оздоровлення, використання неліквідної деревини, використання недержавної сировини та несировинних якостей лісу, а також ведення мисливського господарства та здійснення рекреаційного лісокористування; державне лісогосподарське підприємство, як і раніше, здійснює весь комплекс робіт щодо проведення рубок головного користування та інших видів рубок, а приватному оператору надається право використання залишків неліквідної деревини, що, з одного боку, звільняє державні лісогосподарські підприємства від додаткових матеріальних витрат щодо очищення площ, де були проведені суцільні та вибіркові рубки, а з другого — підвищує рівень комплексності використання деревної сировини і мінімізує ризики, пов'язані з виникненням різного роду небезпечних явищ; підрозділи державних лісогосподарських підприємств передають право приватному оператору здійснювати роботи щодо відновлення лісового фонду.

Формування на базі державних лісогосподарських підприємств державно-приватних партнерств, як правило, зумовлено необхідністю залучення додаткового інвестиційного потенціалу підприємницьких структур, фінансово-кредитних установ, інституціональних інвесторів для розширеного відтворення техніко-технологічної бази лісозаготівель і первинної переробки деревини, будівництва лісових доріг, налагодження виробництва різних видів палива з відходів лісосічного виробництва, організації первинної переробки недержавної сировини, використання несировинних якостей лісу.

Різноманітні форми державно-приватного партнерства, однією зі сторін яких виступають державні лісогосподарські підприємства, передбачають участь останніх в якості інноваційного ядра, оскільки вони у переважній більшості володіють достатнім ресурсно-виробничим, кадровим та організаційним потенціалом для організації безперервного невиснажливого лісокористування та забезпечення комплексного використання деревини. Тим більше що для багатолісних районів (це переважно території Карпатського та Поліського економічних районів) державні лісогосподарські підприємства є важливим бюджетонаповнюючим чинником та ефективним засобом створення додаткових робочих місць, особливо на сільських депресивних територіях.

Особливо актуальним створення державно-приватних партнерств є у приватному секторі на територіях Поліського та Карпатського економічних районів, де функціонує значна кількість приватних лісопереробних підприємств, які працюють на використанні деревини, яка не завжди отримана на основі торгів, як це передбачено нормативно-правовою базою. Формування інститутів державно-приватного партнерства з ініціативи органів місцевого самоврядування та державних природоохоронних органів покликане максимальною мірою зробити прозорою процедуру залучення деревних ресурсів у відтворювальний процес.

У комунальному секторі, який в останні роки значно зменшився у зв'язку з передачею у відання Державного агентства лісових ресурсів України земель лісового фонду, що були в користуванні спеціалізованих лісогосподарських підприємств і були зорієнтовані на задоволення місцевих потреб у різноманітних видах лісогосподарської продукції, важливим завданням органів місцевого самоврядування і надалі залишається забезпечення місцевих жителів, особливо найменш захищених верств, окремими видами лісогосподарської продукції, переважно дровами. Ініціаторами створення державно-приватних партнерств виступають державні підприємства та сільські і селищні ради [3].

Державно-приватні партнерства дадуть можливість диверсифікувати джерела інвестиційного забезпечення відтворення та охорони лісоресурсного потенціалу, а також залучити в процес заліснення малопродуктивних сільськогосподарських угідь органи місцевого самоврядування та суб'єкти аграрного підприємництва. Така форма взаємодії дасть змогу прискорити імплементацію у вітчизняну практику європейського досвіду стимулювання процесів лісовідновлення та агролісомеліорації, що сприятиме укріпленню агроландшафтів та упереджуватиме прояви вітрової і водної ерозії сільськогосподарських угідь.

Література

1. Шестак М.Л. Угоди державно-приватного партнерства в лісовому господарстві: диверсифікація та вибір сучасних форм / М.Л. Шестак // Економіст. — 2015. — № 3. — С. 30-32.
2. Шестак М.Л. Державно-приватне партнерство в лісовому господарстві: перспективні напрями та проблеми інституціоналізації / М.Л. Шестак // Економіст. — 2015. — № 2. — С. 44-46.
3. Закон України «Про державно-приватне партнерство» [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.